

УДК 801.6

DOI 10.58649/1694-5344-2025-3-194-199

ИСАЕВА С.Н.

Ж. Баласагын атындагы КУУ

ИСАЕВА С.Н.

КНУ им. Ж. Баласагына

ISAEVA S.N.

KNU J. Balasagyn

ORCID: 0000-0002-2638-1687

**УЛУТТУК АҢ – СЕЗИМДИН КӨРКӨМ ЧАГЫЛДЫРЫЛЫШЫ (А.ӨМҮРКАНОВДУН
«КҮКҮК», «АК МАКТЫМ», «ЭС ОЙГОТОР» ПОЭМАЛАРЫНЫН МИСАЛЫНДА)**

**ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ОТРАЖЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ
(НА ПРИМЕРЕ ПОЭМ А. ОМУРКАНОВА “КУКЮК”, “АК МАКТЫМ”, “ПРОБУЖДЕНИЕ
МЫСЛИ”)**

**ARTISTIC REFLECTION OF NATIONAL CONSCIOUSNESS (BASED ON THE POEMS
“THE CUCKOO”, “AK MAKTYM”, AND “AWAKENING THOUGHT” BY A. OMURKANOV)**

Кыскача мүнөздөмө: Макалалар КРнын Токтогул атындагы мамлекеттик сыйлыгынын ээси, Кыргыз эл акыны А.Өмүркановдун “Күкүк”, “Ак Мактым”, “Эс ойготор” аттуу поэмаларында дүйнө жоктон барды тапканына топуз кылбай, улам ийне менен илим казып, ач көз араанын ачып отуруп, акыры мына «ааламдаштыруу» («глобализация») деген алааматка апкелип такагандыгын, дүйнө тагдыры, адамдын дүйнөдөгү орду, анын жашоосунун маани мазмуну асты-үстү болуп, таанылгыс болуп өзгөргөндүгүн кантип көркөм чагылдыргандыгы адабий анализге алынат. А.Өмүрканов мына ушундай «бар» же «жок» деген бычактын кырында турган элдешкис каршылыктын сыноосуна жооп кылып, «Ак Мактым», «Күкүк», «Эс ойготор» аттуу кыска, нуска поэмаларын жаратты. Бул поэмалар аркылуу акын ааламдаштырууга өзүнүн жекече акындык мамилесин билдирди. Анын эл, жерге болгон атуулдук, акындык сүйүүсү үч аталыштагы поэманын жалпы негизин түзүп, бир уңгудагы философиялык ойду камтыйт. Акын чоң тарыхтын чордонунда кайнаган үч түрдүү окуяны алат да, кандай каар, кандай запкы болбосун, эл элдигин, журт журттугун сактап калууга болгон сан аракет, сансыз айла-амалдарын көрсөтөт. Көрсөтүп эле тим болбой, ошол аман калгандардын улут деп соккон акылын, улут деп күйгөн улуу сүйүүсүн үлгү катары даңазалайт. Бул белгилүү сюжеттин негизинде жазылган поэмаларда акындын кошкон жаңы идеясын, көркөмдүк деңгээлин конкреттүү мисалдардын негизинде ачып берүү менен өзгөчө макалада жаңы көркөм сөз табуудагы жана образдарды так, даана ачуудагы акындын чеберчилигин көрсөтүүгө аракеттендик.

Аннотация: В статье анализируется, как поэт А. Омурканов, лауреат государственной премии КР имени Токтогула, в своих стихотворениях «Кукук», «Ак мактым», «Эс ойготор» художественно изображает, как мир, не довольствуясь обретением всего из ничего, продолжает добывать знания иголкой и пилой и в конце концов натывается на бич «глобализации», и как до неузнаваемости изменились судьба мира, место человека в мире, смысл его жизни. А. Омурканов, отвечая на вызовы непримиримых противоречий между «бытием» и «небытием», создает лаконичные, насыщенные поэмы «Ак Мактым», «Күкүк», «Эс ойготор». Через эти произведения поэт выражает своё личное поэтическое отношение к глобализации. Его гражданская и поэтическая любовь к народу и родной земле составляет основу всех трёх поэм, объединённых общей философской идеей. Поэт берет три разных исторических события, кипевших в центре большого времени, и показывает, как бы ни были суровы испытания, народ всеми способами и ухищрениями стремится сохранить свою самобытность. Более того, он прославляет, как пример, живой разум и великую любовь уцелевших, пылающих сердцем за нацию. В этой статье предпринята попытка показать, как на основе известных сюжетов поэт добавляет новые идеи, раскрывает художественный уровень поэм с помощью конкретных примеров, а также демонстрирует своё мастерство в создании образов и новых художественных средств выражения.

Abstract: A. Ömürkanov, People's Poet of Kyrgyzstan and laureate of the Toktogul State Prize of the Kyrgyz Republic, in his poems “Kukuk,” “Ak Maktym,” and “Es Oygotor,” artistically reflects how humanity, unsatisfied with what it has created from nothing, continues to probe science like with a needle, growing increasingly greedy and ultimately leading itself into the disaster of “globalization.” These works explore the fate of the world, the place of humans in it, and the meaning of life—radically transformed and turned upside down. In response to this stark and irreconcilable conflict between “existence” and “non-existence,” Ömürkanov created concise and meaningful poems: “Ak Maktym,” “Kukuk,” and “Es Oygotor.” Through these works, the poet conveys his personal poetic stance on globalization. His civic and poetic love for his people and land forms the foundation of all three poems, which are united by a common philosophical thread. He draws upon three distinct historical events situated in the heart of great history and shows how, despite hardships and oppression, the people strive by all means to preserve their identity. Moreover, he glorifies the wisdom and profound national love of those who survived as exemplary virtues. This article attempts to reveal, through concrete examples, how the poet adds new ideas to well-known plots, elevates the artistic level of the poems, and demonstrates his mastery in crafting vivid imagery and discovering new expressive language.

Негизги сөздөр: поэма; көркөмдүк; улуттук аң-сезим; образдуу; мекен; окуя.

Ключевые слова: поэма; художественность; национальное самосознание; образность; Родина; событие.

Keywords: poem; artistry; national consciousness; imagery; homeland; event.

“Тунук поэзия – ак жүрөктөн, бийик поэзия – бекем эрктен, өз улуту тууралуу улуу ырлар – табиятынан көңүл тереңинде жашап турган нагыз патриоттук улуу сезимден жаралат” [1, 95-б.] дегендей, кыргыздын чыгаан, таланттуу, залкар акындарынын бири А.Өмүркановдун поэмалары улуттук аң-сезим маселесине биринчилерден болуп кайрылып, аны ар бир мекенчил окурмандан сезимин селт эттире жазууга жетишти.

Үч уктаса түшкө кирбеген таш боордук, адилетсиздик, эки жүздүүлүк бүгүнкү күндүн турмуш чындыгына айлангандай. Жердин жердик касиетине, элдин элдик кудуретине доо кетти. Эл-жер экологиясы жабыр тартты. Ушулардын айынан жан экологиясы бузулду. Алдуусу алсызын жеп кирди. Күчтүү күчсүзүн күнөөлөдү. «Кудайдын күнү баарыга бирдей тийет» деген сөз калп болуп чыкты. Канчалаган калк кайыды. Азыр да кайыганы турат. Эмне кылуу керек деген суроого А. Өмүрканов төмөндөгүчө жооп берет.

«Ак Мактым» уламыштан уланып далай доор, далай заман баскан, негизи кыргыз топурагынан жаралып, элге тарап, анан кыргыз арасында айтыла берип, чачы куудай болуп бизге жеткен жомок. Ошондой эле «Мактым», «Мактым сулуу», «Мактым сулуу, Бегарстан тайчы», «Ак Мактым» (ж.б.) кыргызча варианттары гана эмес, хакас элинин «Абахай Пахта» тарыхый уламышы жана уйгур элинин «Чин Төмүр – батур жана Мактым – сула» деген жомогу бар. Мына ушул кыргызга эмес, башка улуттарга да

белгилүү болгон Мактым сулуу жөнүндөгү уламышты поэмага айландырып, А. Өмүрканов өзүнүн гана калемине мүнөздүү өзгөчөлүгү аркылуу Ак Мактымдын образына жаңы штрихтерди кошо алган. Акын элибиздин өткөндөгү прогресс, эркиндик үчүн күрөшүн, аны алга жетелеген андагы гуманисттик идеяларын биздин бүгүнкү жана эртеңки максатыбызга канатташ каркыттап, тарбиялык маанисин арттыра сүрөттөй алгандыгы, уламышка жаңыча боёк, башкача түр-түс кошуп, жаңыча образ түзө алгандыгы менен ийгиликке жетет. Чындыгында, «Ак Мактым» уламышынын варианттарында ар кандай өзгөчөлүктөр болсо да, негизинен туруктуу мазмундук өзөк бар. Ал мындайча: кыргыздын Байсары деген байынын Ак Мактым аттуу сулуу кызы, эки баласы (кээ бир варианттарда синдиси да бар) болот. Мейиз жутса аппак алкымынан карарып көрүнгөн, ай жамалы ашынган сулуу Ак Мактымды калмактын ханы Асан паша көрүп сүйүп калып (кээ бир варианттарда Бегарстан тайчы), кыздын агалары ууга кеткенде зордук менен алып кетет. Мындай иш болорун алдын ала түшүнөн көрүп, Ак Мактым агаларына айтат. Бирок, алар ишенбей ууга аттанып кете берет. Агалары жокто туткунга кеткен Ак Мактым калмактын ханынан бир нече балалуу болсо да, өз эл-жерин, антташкан жигитин унута албай, акыры Телтору күлүгүн минип качып чыгат. Артынан кууп келген Асан паша дайрадан өтө албай турганда Ак Мактым баланы алып келип сууга салса гана кайрылаарын билдирет. Ага хан макул болуп,

балдарын сууга ыргытат. Ошондо гана бардыгынан кутулган Ак Мактым элине келип, өзү сүйгөн жигитине турмушка чыгат. (Ал эми М.Зулиевдин варианты боюнча Ак Мактым күйөөсүнүн башын кыя чаап салса, күйөөсүнүн кыйылган башы аны дайыма ээрчип алат. Ак Мактым бир күнү ээрчип жүргөн башты бир тепсе, баштын сөөгү бутуна кирип, жара болуп ырбап өлөт).

Ал эми акын А. Өмүрканов жогорудагы уламыштагы белгилүү материалдарды сапаттык жаңы рухий көркөм кубулушка айландырат. Акын поэманы жазууда образдуу, көркөм ой жүгүртүүнүн сезимди «селт» эттирген бийиктигине жеткирет. Акын бул поэмасында эл-жерди чексиз сүйүп, анын айныгыс эр жүрөк патриоту болушун керек деген идеяны берүүнү башкы максат кылып алып, уламыштагы ошол идеяны андан ары тереңдетип, өз алдынча ачат.

Поэманын башталышында сүрөттөлгөн пейзаждык штрих жөн гана жаратылыш көрүнүшү эмес, мында келечектеги окуянын, каармандын кандайдыр бир кайгылуу армандуу ал абалынан кабар берет. Бекер жеринен «Ак жылан карала уйду эмип турган» жери жок. Поэманын жогорудагы башталышындагы жыш колдонулган метафоралык курулмалар аркылуу трагедиялуу окуянын илеби келет. Поэмада андан ары Ак Мактымдын Контаажыга олжо болуп келгендиги сүрөттөлөт.

Акын Ак Мактымдын сырткы сулуулугун мына ушундайча кемелине келтире сүрөттөсө, андан ары анын өзүнө таандык жеке сыпаттарга ээ болгон адамдык, аялдык касиеттерин, ички тунук сезимин, ойлорун кыска, так образдуу саптар аркылуу ачат.

Ал эми Контаажы Ак Мактымдын образына антитеза катары берилген. «Чагыр көз, канжа мурун, чап жаагынан», «Жылаандай чолок сойлоп жылмаюусу», Контаажынын кебете-кешпирин чыйрыктыра сүрөттөө менен акын окурмандардын ага болгон иренжүүсүн пайда кылат. Чексиз сулуу Ак Мактымды Контаажы эт-бетинен кетип сүйүп, олжо кыздар үйүндөгү жайнаган кыз-келиндеринен артык көрүп, той-тамаша, каада-салт менен үйлөнөт. Бирок, дүр тамак, адеми кийим, ашкан байлык, ошондой эле Контаажынын сүйүүсү да Ак Мактымдын тоңгон жүрөгүн эрите албайт. Анткени, кыз жүрөгүндө эл-жерине деген чексиз сүйүү, улуттук аруу ар-намысы кайнап турган.

Чыгармада Ак Мактым тагдырдын адилетсиздигине каршы чыгып, өзүнүн аялдык

бийик намысы үчүн чечкиндүү кадам жасагандыгы кыска, көркөм сүрөттөлөт. Акыры көңүлү кирдеп, ичи зилдеген Ак Мактым түн ичинде өз элин беттеп качып чыгат. Ак Мактымды Контаажы өзү кууп келет. Мына ушул жерде акын поэманын эң өзөк идеясын ишке ашырыш үчүн сонун көркөм ыкманы табат... Ал Ак Мактым менен Контаажынын диалогунда ачык көрүнөт:

Контаажы:

Кайтпасаң бу балаңды таштайм сууга!..

Алтын нур чачыратып айланага.

Контаажы Ак Мактымдын карегинен,

Баягы заарды көрдү. Кетти өңдөн...

Аңгыча Мактым жааны тартып ийди,

Жаа огу наристеге келип тийди.

Бала үнү тып басылды. Оозуна,

Эмчекти сала койгон шекилденди.

Шарт минди тыбырчылап турган атка.

Ак Мактым:

Бактылуу – ким болбосун сүйүү тапса!

Ак Мактым төрөй турган бала башка...

[2, 308-б.]

Эгерде акын «Күкүк» поэмасында эне менен баланын кыйышпас мээрин, сүйүүсүн эне күкүк өз жумурткасын талаага таштап койбой башка куштун уясына салып койгондугу менен туюндурса, «Ак Мактым» өз колу менен өзү жек көргөн кишиден төрөлгөн баласын жантаслим кылып, андан эл, улут кызыкчылыгын жогору коюп, жанын жеп, кайратын эзген кегин кетирбей, өчүн өчүрбөй алып калган абалкы кыргыз кызынын баа жеткис баатырдыгын даңазалайт.

Поэманын тили образдуу, кыска, так, көркөм. Тажатма мазмун, татымы жок сюжеттерден арылып, анын ордуна жогоруда көрүнгөндөй, көркөм-эстетикалык таасирдүүлүгүн арттырган образдуу сөздөрдүн жаңы курулмаларын, жаңы сөз айкаштарын, сөздөрдүн жаңы өтмө маанилерин тапкандыгы менен жемиштүү. «Кашатта калтылдаган камчы сымак», «Ак жылаан карала уйду эмп турат», «Жесирин жерге салып кыл да кыркпай», «жырткычы урган сайын колуң жалайт», «үңкүйүп үнсүз жылган желмогуздай», «Түн келет түрү суук, тиши сасык» деген образдуу, кыйытма салыштыруу метафоралар поэманын көркөм эстетикалык нарктуулугун артырып турат.

Ушундай поэтикалык изденүү акындын «Күкүк» поэмасынан да ачык көрүнөт. Акын бул чыгарма ой чабытын дагы терең, дагы кенен ачуу үчүн турмуштук деталдарды туура тандап алып, терең мазмунду ачып берет. Өзү лирикалык чакан поэма болсо да, андагы

баскынчылык, эл-жер үчүн болгон кандуу кармаш жергиликтүү деңгээлде даана, таасын сүрөттөлүп, окуялардагы мүнөздөр көрсөтүлгөн. Акын – каармандын ички сезимдерин, санаркоолорун лирикалык сүрөттөөлөргө тыгыз айкалыштырып берүүгө чебер. Поэмада окуяларды, ой жүгүртүүлөрдү кеңири масштабда түшүнүүгө түрткөн көптөгөн подтексттер бар. Ошондуктан, поэма негизги идеядан башка да көптөгөн проблеманы ичине камтыйт.

Душман басып кирген элдин ханы душманы менен күрөшүп өлгүчө, басып келген калмактарга эти тумсак, бети жумшак кыз-келиндерди тартуулап кутулат. Андан ары акын эң негизги идеясын ишке ашыруу үчүн ыңгайлуу ыкма табат. Көп жылдар Мекенин көрбөгөн, көрсөм деген көксөөсүнөн, жан эзген сагынычтан улам тартууга кеткен кыздар кушка айланып мекенине кайтып келүүсү поэтикалык шарттуулук, акындын чыгармачылык табылгасы десек болот. Себеби, анын ушундай көркөм шарттуулукту табуу менен негизги жетектөөчү идеяны көтөрүлгөн теманы кемелине келтирип чечип бере алды. Ошентип, тартууга кеткен кыз-келиндер булбулга, чымчыкка, сүтакка, күкүккө айланып келген кыздар эл-жерине сагынычын, кусалыгын, чексиз сүйүүсүн ыроолоп, душманга эч качан эл болбосун билдирип жатат:

Баскынчыдан бала бакпайт, эч убакта.

Күкүк кана чыдай албай ызасына.

Бойго бүткөн жумурткасын жашырынып,

Башка куштун сала коёт уясына! [3, 201-б.]

Поэманын соңу эң кызыктуу, терең философиялуу аяктайт. Мындай финалды ар кандай чечмелөөгө болот. Мында Ата Мекен, эне, баланын диалектикалык байланышы, турмуштун татаалдыгы таасын ачылып берилет.

Ошентип, А. Өмүрканов «Ак Мактым», «Күкүк» поэмаларында улуттук ар-намысты туу туткан кыргыз кыздарынын (ал эми андай образ бүгүнкү күндө аба, суудай керек) образдарын берсе, «Эсойготор» поэмасынын идеясы андан да тереңде жатат. Бул поэма кыргыз профессионал поэзиясы үчүн чыгармачыл изденүүнүн өзүнчө бир жаңы тилкеси, көрүнүшү болду. Себеби, өзгөчө музыка өнөрүнүн айтып бүткүс зор таасирин, анын ички касиет-сырын, түбү терең философиялык маани-маңызын, инсанды калыптандыруудагы ролун фольклордук

сюжетке негизделген уламыштын негизинде жаңырткан чыгармасына акын терең маани берип, поэманын алдына кенен түшүндүрмө тиркептир. Ал төмөндөгүдөй:

«Кээ бир элдин тарыхы жазмасында, дагы бириники сүрөтүндө, дагы бирөөлөрүнүкү чеп, пирамидаларында сакталса, көрбөгүнү көр болуп, көр уулу менен тең болуп, көчүп конгон көркү кыргыз өз тарыхын жүрөк менен уккан күүлөрүндө сактаган. Индустан бийи менен тарыхын айтып берсе, кыргыздар күү, санжыра менен тарыхын саймедиреген, комузга жан, кылга тил киргиип, болгонду болгондой, көргөндү көргөндөй эртеңкиге мураптаган. Ар бир күүдө ар кандай кыргыз баатырынын же бир уруктун урунттуу кылчайнаш окуясы, эл-жери үчүн жанын садага чапкан эрдиги даңазаланып келген.

Бул чакан уламыштагы кандуу кагылыш мүмкүн «Көкөй кести», «Ибарат» күүлөрүнүн тарыхыдыр, мүмкүн башкачадыр... Неси болсо да бул күүлөр – урпактарга тумар катары мурасталган таберик күүлөр экендиги чындык. Андыктан мен, уламыштан улам жазылган бул чыгарманын атын «Эсойготор, элибиздин эси ойгонуп, акылына келсин, өзүн өзү таанысын, билсин деп алдыңарга сунам, урматтуу окурман». Акындын мындай түшүндүрмөсүнөн кийин поэманын мазмуну жөнүндө дагы кайра түшүндүрүп айтып отуруу зарыл деле эмес.

Поэма баштаганда эле алаамат кармаштын шумдук элеси көз алдыга тартылат. «Кыр-кырдан жабалактап айгай салып, кыйкырык кылыч мисал аба жарып, // куюндай кез келгенин быт-чыт кылчу, түнөрүп кан иччүдөй каарланып, // түмөн кол кара жерди дүңгүрөткөн, // камалды капчыгайга катуу барып» [4, 165-б.] эки кол: бири – кыргыз, экинчиси – калмак тарабы бири-бирин жанчышып, эрегишкен эки жак тең бир-биринен коркуп, чегинер түрү жок. Бирок канткен менен көптүн иши көп эмеспи. Эрдигине салып кармаша бергенде оомат сойулу көп калмак тарапка ооп, намысты туу туткан караламан калк бүт найза учуна, кылыч мизине кетчүдөй болот. Анан эмне болот? Аңгыча күн да түнөгүнө жашырынып, уруш токтойт. Кыргыз тарабы кеңеш куруп, түнү менен «улуттун пайдубалы, уңгусу» делинген кыздарды жашырмакчы болушат. Эртеси таңата курун мойнуна салып, багынып беришмекчи болгондо, таң азандан каптаган калмактар эмчектеги, бешиктеги балдарды алып кетишет.

«Баламды бербейм!» деп канжар ала чуркаган энелер өлүмгө дуушар болот. Ал эми калмактар максатты терең ойлоп, жаш балдарды олжолоп эле тим болбостон, алардын кыргыз экенин, тилин, мекенин унуттуруп, жаштайынан согуш ишине көнүктүрүп, анан аларды аскер катарында кайрадан кыргыздардын өзүнө каршы урушка салмак болушат. Ошентип, калмактар кыргыздарды кызыл кереге кылып чаап, өлтүргөнүн өлтүрүп, эсине кире эле бешиктеги ымыркайын олжолоп өз жерине кайтышат. Арадан көп жылдар өтөт. Жоо колуна кеткен балапандар эр жетет. Урушарга жоо, урунарга тоо таппай тил, дилин унуткан «калмак» жигиттер колбашчынын буйругу менен жоого аттанышат. Кыргыз экенин унуткан «калмак» жигиттер кыргыз элин чапмак болот. Кыргыздын өлгөндөн калганы эмне кылар айласын таппай турганда Калмат карыя мындай деген акыл айтат:

Кыздар бүт бий үйрөнсүн, комуз чертсин,

Жарандар унутушкан дилин, тилин.

Күүлөрдүн кайрыгынан жүрөк канап,

Насили ким экенин даана сезсин.

Кемпирлер кошок кошуп солкулдашса,

Жөө эмес атчан турган кулап кетсин».

[4, 170-6.]

Арадан жылдар өтүп, бир күнү эле тиги жондон жоо жаракчан душмандын камыштай калың колу көрүнөт. Акылман карыя байкап караса, бу жоо колунун «кыйкырган сөзү бөлөк болгон менен үнү биздей». Көрсө, баягы ... жоо колуна кеткен балдар тобу... Бирок эси кире электе кеткен алардын дилине сиңген ууну бир паста тазалап салуу мүмкүн эмес эле. Ошондо буурул чач апалар канчалык зар какшап, жеберине жеткирип кошок кошкону менен, баары бир эр уулдардын ички эстутумун ойгото алышпай, алардын жанын бери карата алышпай неберелери колдуу болуп, чаңга томолонуп кала беришет.

Эми алардын жолун буралган жаш кыздар тосот. Жоокерлер жолунан кезиккенди дагы эле кылыч мизине салалы дешти эле, алдынан чыккандар кыргыздын жоокерлери эмес эле, «кырандагы кызгалдак сыяктанган» жалаң жаш кыздар экен, суурулган кылычын кайра кынына салып, бир саамга токтоло калышат.

Көрсө, кыргыз баласы төрөлгөндө жеке эле эненин сүтү менен эмес, таңшыган комуз күүсү, таберик ыр, обон ар бир кыймылына ой берилген бий менен да оозаныптыр. Анан ал бийге коштолгон эсине эмчек сүт сыңары

сиңген бешик ыры... Ата-энеден, уруктуугандан, киндик кан тамган жеринен ажыратылган баланын эсинде башкасы калбаса да, мына ушул «кулактан кирип бойду алган, кудурет күчү ойду алган» комуз күүсү, ыр, обон, бий – анын ошол бий менен бирге аткарылган бешик ыры калат турбайбы. Кыргыздардын комуз күүсүнүн коштоосунда бийлегени, обон салып ырдаганы, мына ошол бешикте экенинде уккан күү, обондор энесинин бешик ырын эске салып жатты. Мунун баары акыры келип, өзүнүн ким экенин, ата-теги ким, киндик каны тамган жери кайсы экенин эстериине салгансыйт.

Комуз күүсү бирде бийиктеп, бирде пастап, алтымыш эки тамырды балкылдатып, өткөндүн элесин аз убакыт эле мурда жан бүткөндү түгөл кырып коюуга даяр турган кырчын жигиттердин көз алдынан бирден түшүрүп, «ойлоо менен өткөндү тирилтип», эми алар түбү жок түпсүз ойдун туткунуна кабылышат.

Мына ушинтип улутубуздун керемет бийи, комузубуздун ажайып мукам күүсү кыргыздын кан-жанына сиңирилип, улуттук өнөр аркылуу гана тили, дили бөлөк болуп, эс тутуму каршы тарбияланган өз уулдарынан жок болчу эл сакталып калат. Ооба, энелердин кошогу, тал чыбыктай буралган кыздардын бийи, обону, комуз күүсү аларды кайрадан жаратып, өлгөн ар-намысын, улуттук уңгусун ойготуп, киндик кан тамган жерине, элине кайтарды. Эми алар өз элин тукум курут кылып, түбөлүк каргышка калчу манкурт жан кечтилерден болбой, калган өмүрүн өз эл-жерине ак кызмат кылуу үчүн жумшайт деген аруу ойдо окурман. А балким, эзелки душман калмактардын кыйырыбыздан биротоло сүрүлүшүнө, эл болуп ушинтип жашап калышыбызга так ушул каары, ызасы жанына баткан уулдардын кийинки каармандык иштери, кийинки тукуму себепчи болуп жүрбөсүн?!

Мунун баары акыры келип, өзүнүн ким экенин, ата-теги ким, киндик каны тамган жери кайсы экенин эстериине салып, «ойлоо менен өткөндү тирилтип», эми алар түбү жок түпсүз ойдун туткунуна кабылыш да, тээ эсинин түпкүрүндөгү элдик аң-сезими ойгонот. “А көрсө чыныгы поэзиянын бир критерийи - ошол чыгармадагы айтылгандардын окурман дүйнөсүнөн түнөк таап, анын ойлоруна төп келишинде экен”. [5, 339-6.] Акындын бул үч поэмасында тең кыргыздын улуттук ар-намысын, дилин, тилин, маданиятын дайым туу туткан, Ата

Мекенди сүйүү керек деген өлбөс-өчпөс идеяны берүүдө кыргыз улуттук поэзиясындагы поэма жанрын, көркөмү бийик, кыска-нуска көп ойду камтып, ар кыл мазмунду батырып, окурманды терең ойлонууга түрткөн, чыныгы поэзиянын мыкты үлгүсүндө жаза алган акын А.Өмүрканов ырасында эле сейрек жаралуучу нукура талант экендигин дагы бир жолу далилдеп койду.

Колдонулган адабияттар

1. Даутов К. Кандай акын оригиналдуу болот же Анатайдын ачылышы. – Китепте: Доорлор чындыгы көркөм адабиятта. – Бишкек, 2016.
2. Өмүрканов А. Күндөгү так. – Бишкек, 1995.
3. Өмүрканов А. Асмансыз жылдар. – Бишкек, 1991.
4. Өмүрканов А. Тушалган чагылган. – Бишкек, 2005.
5. Кыргыз адабиятынын тарыхы. Азыркы кыргыз адабияты. – Бишкек, 2017. X том, 556-б.

Рецензент: филол.и.к., доцент Медетов А.С.